

6.8.2018

EOAK/2337/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

LAUKAAN VANKILA

Tarkastuspöytäkirja ilman liitteitä

Tarkastuskohde	Laukaan vankila
Tarkastusajankohta	23.5.2018
Osallistujat EOAK:sta	Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia Tarkastaja Reima Laakso
Osallistujat tarkastuskohteesta	Rikosseuraamusesimies - - -

Tarkastuksesta yleensä

Tarkastuksesta oli ennalta ilmoitettu 3.5.2018 ja sen tavoitteena oli tutustua Laukaan vankilan toimintaan ja vankien olosuhteisiin laitoksessa. Tarkastusajankohtana vankilan johtaja ja apulaisjohtaja olivat estyneitä osallistumaan tarkastukseen muun virkatehtävän takia.

Rikosseuraamuslaitoksen suunnitelmien mukaan Laukaan vankilan toimintaa ollaan lopettamassa ja toiminta siirretään Jyväskylään rakennettavaan uuteen avolaitokseen, jonka yhteyteen tulee myös yhdyskuntaseuraamustoimisto. Avolaitokseen tulee miehille 40 paikkaa ja naisille 20 paikkaa.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Tarkastuksella ei järjestetty vankivastaanottoa, mutta apulaisoikeusasiamiehen ilmoitettiin pyydettyä kuulevan vankeja ja henkilökuntaa. Tarkastuksen aikana apulaisoikeusasiamies keskusteli kahden henkilökuntaan kuuluvan kanssa ja yhden vangin kanssa (asianhallintojärjestelmän asiakirjat nrot 9 ja 10). Keskustelut ovat luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot ovat salassa pidettäviä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella.

Tarkastusta varten vankila toimitti pyydettyinä ennakkomateriaalina mm. järjestyssäännön ja tulo-opiaan sekä niiden vieraille kielille käännetyt versiot, matkapuhelimen haltuun antamista koskevan päätöslomakkeen, internetin käyttöohjeen, perhetapaamisohjeen ja ohjeen nais- ja miesvankien käyttäytymisestä, toimintojen järjestämisestä ja vapaa-ajasta. Vankila toimitti myös kurinpitopäätökset, avolaitoksesta suljettuun vankilaan siirtämistä koskevat päätökset ja valvotun koevapauden peruuttamista koskevat päätökset asiakirjoineen ajalta 1.2.–1.5.2018 (asianhallintajärjestelmän asiakirja nro 2–5 ja 7–8).

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin 5.6.2018 Laukaan vankilaan tiedoksi ja vankilalle varattiin mahdollisuus antaa kommentteja siinä mahdollisesti olevista virheellisistä tiedoista viimeistään 13.7.2018. Vankilan vastine on pöytäkirjan liitteenä.

Yleistä tarkastuskohteesta

Laukaan vankilalla ja Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimistolla on yhteinen johtaja. Johtaja on vankilassa kolmena päivänä viikossa. Johtaja käyttää vankilaa koskevaa päätösvaltaa myös niinä päivinä, jolloin hän työskentelee Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Ainoastaan johtajan poissaolojen aikana johtajan päätösvaltaa vankilassa käyttää vankilan apulaisjohtaja.

Laukaan vankilan henkilökuntaan kuuluu vankilan johtajan ja apulaisjohtajan lisäksi 2 rikosseuraamusesimiestä ja 10 vartijaa, sosiaalityöntekijä, psykologi sekä kuntoutuspuolen erityisohjaaja ja ohjaaja. Työpuolella on ylityönjohtaja, 3 työnjohtajaa ja 2 ohjaajaa. Henkilökuntaan kuuluvat lisäksi keittiömestari ja kaksi keittäjää. Vankilassa työskentelee myös Vankiterveydenhuollon yksikön sairaanhoitaja.

Vankeuslain 1 luvun 9 §:ssä on säännös rikosseuraamusalueen päivystävän virkamiehen toimivallasta käyttää vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa virka-ajan ulkopuolella. Vankeuslaissa ei ole kuitenkaan vastaavaa säännöstä rikosseuraamusesimiehelle kuuluvan päätösvalan käytöstä. Laukaan vankilassa ei ole virka-ajan ulkopuolella rikosseuraamusesimiestä. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella ei ole annettu määräystä siitä, että toisen vankilan rikosseuraamusesimies voisi käyttää Laukaan vankilan rikosseuraamusesimiehen toimivaltaa virka-ajan ulkopuolella.

Vankilan paikkaluku on 59, joista miehille on 33 paikkaa ja naisille on 26 paikkaa. Miesten paikat olivat lähes täynnä, mutta naisten paikoista oli vapaana merkittävä osa eli 11 paikkaa. Vankilan käyttöaste oli noin 80 %. Vangeista elinkautisvankeja oli 10. Valvotussa koevapaudessa oli 16 vankia.

Vankila on Kestilän vankilan ohella ainoa avolaitos, johon on sijoitettu sekä miehiä että naisia. Miehet ja naiset on sijoitettu asumaan eri rakennuksiin. Miehet ja naiset osallistuvat pääsääntöisesti samoihin toimintoihin. Ruokailut järjestetään yhteisruokailuna ja vankilan toimesta tehdyt saatetut kuljetukset järjestetään yhteiskuljetuksina. Järjestyssäännössä ja muussa vankilan antamassa ohjeistuksessa on annettu yksityiskohtaisia säännöksiä ja ohjeita siitä, miten nais- ja miesvankien kohdalla toimitaan eri tilanteissa.

Kotila-rakennus, joka toimii myös naisten asuinrakennuksena

Vangeilla on mahdollisuus työskennellä mm. ikkunoiden ja ovien kunnostamisessa ja kiinteistönhoidossa. Vangit voivat työskennellä myös laitoksen ulkopuolisissa työkohteissa. Vangeista yleensä 3–6 työskentelee ns. avolaitosrahalla Metsähallituksella erilaissa töissä. Tarkastuksen aikana kyseisissä töissä kävi 3 vankia. Vangeista 5 työskenteli vankilan ulkopuolella siviilityöluvulla. Rakennusalan koulutusta järjesti vankilassa Gradia Jyväskylä. Opintoluovalla opiskeli 6 vankia.

Vankilan tilat eivät ole esteettömät eikä sinne voida sijoittaa liikuntarajoitteisia vankeja.

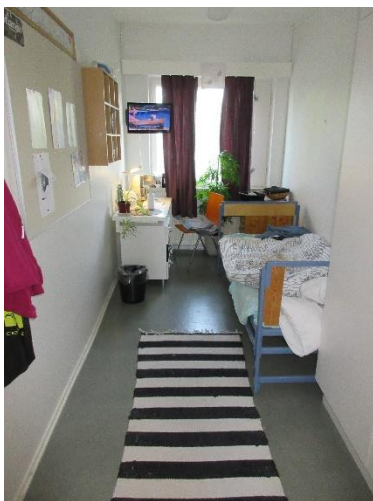
Vankeja ei valvota laitoksessa sähköisellä valvonnalla (jalkapanta), vaan sitä käytetään ainoastaan valvotussa koevapaudessa olevien vankien valvontaan. Sähköistä valvontaa voidaan käyttää poikkeuksellisissa tapauksissa myös poistumisluvan valvontaan. Tarkastuksen aikana vankilassa oli vapaana yksi käyttöön otettavissa oleva jalkapanta.

Vankilaan ei tule vankeja suoraan siviilistä kuin poikkeuksellisesti, vuoden alun jälkeen heitä on saapunut neljä. Arviointikeskus määrää tuomitun sijoitusvankilaksi Laukaan vankilan, mutta heidät määrätään pääsääntöisesti ensin ilmoittautumaan Naarajärven vankilaan, jossa heille tehdään päihdetestaus, jonka jälkeen heidät kuljetetaan Laukaalle.

Vankeuslain 9 luvun 3 §:n mukaan avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä ja vangin haltuun voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Saadun tiedon mukaan, jos vangilla ei ole pankkikorttia vankilaan saapuessaan, vangille annetaan Rikosseuraamuslaitoksen maksukortti siihen asti, että hänelle saadaan hankittua pankkikortti. Vangille annetaan Rikosseuraamuslaitoksen maksukortti myös siksi ajaksi, kun hänet sijoitetaan Psykiatriseen vankisairaalaan vapauttamisharkintaan liittyvän väkivaltariskin arvioimista varten.

Vankilan olosuhteet

Vankilassa on erilaisia asuinostastoja. Naiset asuvat yhden hengen huoneissa. Miehillä yhden hengen huoneita on yksitoista ja loput asuvat kahden hengen huoneissa. Yhden hengen huoneet jaetaan sen mukaan, mitä kauemmin vanki on ollut laitoksessa. Asuintilat olivat melko siistit, mutta olosuhteet olivat varsin vaatimattomat erityisesti miesten puolella.

Naisten asuinhuone

Miesten asuinhuone

Vankilassa on urheiluhalli ja kuntosali. Urheiluhallia käyttävät myös lähikoulun oppilaat. Vankilassa on myös musiikkihuone, jossa on bändivarustus. Vankilassa on kirjasto, jossa vangit voivat käydä kahdesti viikossa. Vankilassa käy lisäksi kahden viikon välein kunnan kirjastoauto, josta vangit voivat lainata kirjoja myös kaukolainana. Sauna on lauantaisin.

Vankilassa ei ole laitosmyymälää, mutta vangeille on järjestetty hyvät mahdollisuudet elintarvikkeiden ja muiden tavaroiden hankintaan. Vankeja käytetään kerran viikossa perjantaisin ostoksilla Laukaan keskustassa ja kerran kuukaudessa tilipäivän jälkeisenä tiistaina Jyväskylässä. Lisäksi vankilassa käy keskiviikkoisin kauppa-auto.

Ruokahuollon järjestäminen

Vankilan keittiö palvelee ainoastaan arkisin klo 6–14.30. Saadun tiedon mukaan vangit tekevät itse ruokansa lauantaisin ja sunnuntaisin sekä viikolla arkipäivisin päivälliset. Tätä varten asuinosastoille on hankittu pakastimia, jotta vangit voivat säilyttää niissä ostamia ruokia.

Tulo-oppaan mukaan vangit valmistavat lauantaina ja sunnuntaina ruokansa itse ja vangeille maksetaan näiltä päiviltä ruokataloudesta aiheutuvina kustannuksina 6,40 €/päivä. Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (vankeusasetus) 35 §:n mukaan korvaus omatoimisesta ruokahuollosta on ollut vuoden 2018 alusta lähtien kuitenkin 7,60 €/päivältä, jollei vankila hanki asuinosastolla valmistettavien aterioiden raaka-aineita. Vankilasta saadun tiedon mukaan vangeille on kuitenkin maksettu vankeusasetuksen mukaista korvausta.

Tulo-oppaasta tai muustakaan asiakirjasta ei myöskään ilmene, että vangit arkipäivisin valmistavat itse päivällisen. Vankeusasetuksen mukaan korvaus päivällisen omatoimisesta järjestämisestä vangille on 2,50€/päivältä, jollei vankila hanki valmistettavien aterioiden raaka-aineita. Tarkastuksella on jäänyt epäselväksi, miten iltapalan tarjoaminen on järjestetty.

Päihdevalvontaan liittyvät asiat

Virtsanäytteen ottotilat olivat peililaseineen asianmukaiset ja toimivat myös näytteen antajan näkökulmasta.

Tilan seinällä olevan ohjeen mukaan ennen näytteen antamista vanki riisuutuu alasti ja valvoja tarkistaa, ettei kehoon ole kiinnitetty mitään sellaista, millä voisi vaikuttaa näytteen oikeellisuuteen. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangin ei kuitenkaan tarvitsisi riisuutua alasti ennen virtsanäytteen antamista ja hän saisi pitää päällään muut kuin takit ja vastaavat päällysvaatteet näytettä antaessaan. Rikosseuraamuslaitos on 1.8.2017 antanut ohjeen vangin ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaan päihdeettömyyden valvonnasta, päihtymystilan toteamisesta ja päihdevalvonnan testeistä (8/004/2017). Sen mukaan ennen näytteen antoa vangin tulee riisua ylimääräiset päällysvaatteet ja valvojan tulee tarkastaa, että vanki ei ole kiinnittänyt kehoonsa mitään sellaista, millä voisi vaikuttaa näytteen oikeellisuuteen.

Naisvankien virtsanäytteen antamista varten tilassa on wc-istuin, jonka pohjalle laitetaan pähkinäinen keräysastia virtsan keräämistä varten.

Vankilassa oli myös asianmukaiset odotustilat, mikäli näytteen antaminen ei heti onnistu. Saadun tiedon mukaan virtsanäytteen vahvistuksen tulokset saadaan tällä hetkellä jo viikossa. Vuosittain virtsanäytteitä otetaan noin 400–500.

Vankilassa ei ole omaa huumekoiraa.

Vankilasta puuttuu eristysselli, johon päihtyneet tai suljettuun vankilaan siirrettävät voitaisiin sijoittaa. Kotila-rakennuksen alakerran tiloihin oltiin rakentamassa eristysselliä, mutta sittemmin ilmeni, ettei se ollutkaan kosteusongelmien takia mahdollista.

Säännösten saatavuus

Asuinosastoilla oli kansio, jossa oli vankien saatavilla ajantasainen kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä. Kansioissa on järjestyssääntö, päiväjärjestys, vankeuslaki asetuksineen, laki valvotusta koevapaudesta asetuksineen, laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä, hallintolaki ja laki henkilötietojen käsittelystä rikosseuraamuslaitoksessa.

Säännökset olivat ajantasaiset pois lukien vankeuslaki, jossa ei oltu huomioitu vuonna 2017 voimaan tulleita muutoksia. Kansiossa oli myös lista Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön antamista määräyksistä ja ohjeista. Saadun tiedon mukaan vangille annetaan pyynnöstä tulosteita yksittäisistä määräyksistä ja ohjeista.

Kansiossa oli myös ajantasainen luettelo valvontaviranomaisista, jolle vanki voi kannella vankilan tai sen henkilökunnan toiminnasta sekä tulo-opas.

Tarkastuksella jäi epäselväksi, onko vankilassa otettu käyttöön rikosseuraamuslaitoksen 23.4.2018 vankiloille lähettämä omaisuuden/vaatteiden hallussapitolomake.

Tapaamistilat

Valvotut tapaamiset ovat lauantaisin ja sunnuntaisin sekä arki-tyhjinä klo 10–14. Tapaamiset järjestetään juhlasalissa ja sen edustalla olevalla piha-alueella.

Valvottu tapaamistila

Juhlasaliin on tehty erikseen tila lapsia huomioiden.

Tapaamisessa vanki ja tapaaja voivat koskettaa toisiaan. Tapaamistilana olevassa juhlasalissa ei ole kameravalvontaa.

Juhlasalin edessä on liuska ja sinne on tapaajilla esteetön pääsy.

Valvomattomia eli perhetapaamistiloja on kaksi ja tapaamisia voidaan myöntää enintään 3 vuorokautta kerrallaan. Perhetapaaminen alkaa klo 17 ja päättyy viimeistään klo 14, jolloin tapaamistilan tulee olla siivottu seuraavaa tapaajaa varten. Tapaajan on ilmoitettava yksin päivystykseen arkisin klo 12–13 ja viikonloppuisin klo 12–13. Toimenpiteen tarkoituksena on varmistua tapaajien turvallisuudesta.

Vankilassa oli otettu käyttöön rikosseuraamuslaitoksen 14.5.2018 laatima uusi valvomatonta tapaamista koskeva hakemuslomake, joka tuli ottaa käyttöön viimeistään 18.5.2018.

Vangilla on mahdollisuus saada tapaaminen myös videoyhteyden välityksellä (ns. Skype-tapaaminen).

Matkapuhelimet ja sähköinen asiointi

Vangit saavat pitää hallussaan ja käyttää vapaa-aikanaan perusmallista gsm-matkapuhelinta, jossa ei ole mm. kameraa eikä internetyhteyttä. Vangit saavat vankilalta haltuunsa matkapuhelimen tai he voivat käyttää myös omaa matkapuhelintaan. Tällä hetkellä vankilaan hankitut matkapuhelimet ovat merkiltään Alcatel 10.16G.

Vankilan matkapuhelimen haltuun antamista koskevan päätöslomakkeen mukaan vangin rikossa luvan ehtoja hänelle voidaan määrätä kurinpitorangaistus Laukaan vankilan järjestys säännön perusteella. Vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos hän syyllistyy 12 luvun 6 a §:n mukaisen matkapuhelimen käyttöä koskevan luvan ehtojen rikkomiseen eli kurinpitorangaistus määrätään lupaehtojen rikkomisesta suoraan vankeuslain perusteella.

Vankiloissa ei ole matkapuhelimien osalta yhdenmukaisia päätöslomakkeita toisin kuin esimerkiksi internetin käytön osalta. Sulkavan vankilan tarkastuspöytäkirjassa (EOAK/2339/2018) on pidetty perusteltuna, että Rikosseuraamuslaitoksessa laaditaan vankiloille yhtenäiset päätöslomakkeet matkapuhelimien haltuun antamista koskeville päätöksille.

Vankilassa on kolme tietokonetta vankien internetin ja sähköpostin käyttöä varten. Tarkastuksen aikana ilmeni, että tietoliikenneyhteydet olivat olleet epäkunnossa kolmen päivän ajan.

Vangeille on annettu lupia omien tietokoneiden haltuun antamisesta opiskelutarkoituksessa. Luvassa on tällöin annettu määräyksiä siitä, missä tilassa tietokonetta saa käyttää. Tarkastuksen aikana kirjaston tiloissa oli kaksi vankia opiskelemaan omalla tietokoneellaan.

Vangin oikeus yksityisyyteen

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian vuoden 2018 teema on oikeus yksityisyyteen. Tarkastuksella ei tullut ilmi sellaisia asioita kyseiseen teemaan liittyen, jotka antaisivat aihetta toimenpiteisiin.

Ulkomaalaisvankien tilanne

Ulkomaalaisvankeja on varsin vähän vankilassa, tarkastusajankohtana heitä oli kaksi. Ulkomaalaisvangista toinen oli Taiwanista ja hän puhui jonkin verran suomea ja osasi myös englantia. Toinen vangeista oli Kongon demokraattisesta tasavallasta ja hän puhui ranskaa ja pärjäsi myös suomella.

Vankilalla ja yhdyskuntaseuraamustoimistolla on yksi yhteinen lisenssi Tulka-mobiilitulkkaukspalvelun kanssa. Saadun tiedon mukaan palvelulla saadaan tulkki nopeasti käyttöön ilman ennakkovarausta. Tulkkaukspalvelua käytetään ulkomaalaisvankien kanssa myös silloin, vaikka vanki jonkin verran osaisikin suomea, kun kyse on erilaisten tiedoksiantojen antamisesta. Vaikuttii siltä, että tulkin käytön kynnyks on varsin matalalla, mitä on pidettävä erittäin myönteisenä asiana.

Ulkomaalaisvangeilla on mahdollisuus pitää yhteyttä kotimaahansa myös Skypen välityksellä ja ainakin Taiwanista kotoisin oleva vanki piti sillä yhteyttä kotimaassaan oleviin lähiomaisiin.

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vankilan oloja sekä vankien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien vankien tarpeiden mukaan. Vankilan järjestyssääntö ja tulo-opas oli käännetty ainoastaan venäjäksi. Pidettiin perusteltuna, että ne käännettäisiin lisäksi myös ainakin englanniksi.

Asiakirjojen tarkastaminen

Järjestyssääntö

Vankeuslain 15 luvun 3 §:n mukaan vangille voidaan määrätä kurinpitorangeistus vankilan järjestyssäännön rikkomisesta edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangeistus. Järjestyssäännössä kiinnitti huomiota se, että kurinpitouhka on voitu asettaa varsin yleisesti ja tarkemmin yksilöimättä mistä rikkomuksesta kurinpitorangeistus voidaan määrätä (esim. kohdan 7 loppuun tapaamisista). Kurinpitouhka on voitu asettaa myös sellaisiin asioihin, joissa sen asettamisen perustetta on vaikea nähdä (esim. kohta 11.3 liittyen esineen tai aineen tarkastettavuuteen).

Rikosseuraamuslaitoksessa on 21.12.2017 asetettu järjestyssääntötyöryhmä, jonka tehtävänä on laajemmin selvittää järjestyssääntöihin liittyviä asioita sekä tehdä esitys linjauksista järjestyssääntöjen uusista sisällöistä ja mallijärjestyssäännöstä. Työryhmän määräaika päättyy 31.12.2018. Edellä todetun johdosta asia ei anna aiheuta muuhun kuin että edellä todettu järjestyssäännön rikkomisen kurinpitouhan laajuudesta ja epäselvyydestä saatetaan vankilan tietoon ja huomiotavaksi.

Järjestyssäännössä on myös vanhentunutta tietoa siitä, että lääninhallitus olisi hyväksynyt kiellon vankilan alueella liikkumisesta. Asiasta säännellään sisäministeriön asetuksessa liikkumis - ja oleskeluluparajoituksista (1348/2015).

Laukaan vankilan tämän hetkinen järjestyssääntö on tullut voimaan 10.5.2018. Tarkastushetkellä Rikosseuraamuslaitoksen internet-sivuilla oli vanha, 1.5.2012 vahvistettu järjestyssääntö.

Tulo-opas

Tulo-oppaassa kerrotaan vangille laitoksen oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista, eikä siinä voida asettaa vangille uusia oikeuksia ja velvollisuuksia. Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen 47 §:n mukaan vangin on jätettävä poistumislupahakemuksensa käsiteltäväksi hyvissä ajoin ennen haettavaa poistumisajankohtaa ja poistumislupahakemukset on käsiteltävä viivytyksettä. Tulo-oppaan mukaan poistumislupa-anomukset on toimitettava päivystykseen kaksi viikkoa ennen poistumisluvan ajankohtaa. Kyseisen ajan edellyttäminen tuntuu erittäin pitkältä ottaen huomioon, että avolaitoksissa vankien poistumisluvat ”pyörivät” säännöllisesti ja kyse on pitkälti rutiinipäätöksistä. Tärkeän syyn perusteella anotun poistumisluvan peruste voi myös tulla varsin yllättäen ja nopeasti. Vankiloiden ongelmana on monesti

se, että kyseisen kaltaiset ohjeet otetaan henkilökunnan taholta kirjaimellisesti, eikä suoriteta tapauskohtaista harkintaa.

Oppaassa on virheellistä tietoa osallistumisvelvollisuuden vapauttamisen edellytyksistä kohdassa 4 (ns. selliloma). Vankeuslain 8 luvun 13 §:n mukaan sen edellytyksenä on, että vanki on osallistunut säännöllisesti toimintaan vähintään 14 päivään kalenterikuukauden aikana, eikä yli 14 päivänä, kuten tulo-oppaassa todetaan.

Tulo-oppaassa oli virheellisyyksiä myös ruokahuollon järjestämisen osalta, josta on todettu jo edellä.

Vankilan johtaja päättää ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä vangin suostumuksella ja valvontaan asettamisesta, mutta hän ei enää pääte vangin ehdonalaisesta vapauttamisesta, kuten kohdassa 13 todetaan, vaan siitä päättää täytäntöönpanosta vastaava virkamies vangin rangaistusaikaa koskevaa päätöstä tehdessään (vankeuslain 3 luvun 8 §).

Kurinpitoa ja suljettuun vankilaan siirtämistä koskevat päätökset

Tarkastuksella käytiin läpi kurinpitopäätökset ajalta 1.2.–1.5.2018. Päätöksiä oli yhteensä viisi. Tapauksista kaksi koski positiivisen virtsanäytteen antamista ja poistumislupaehtojen rikkomista ja yksi siviilityölupaehtojen rikkomista. Suljettuun vankilaan siirrettiin positiivisen virtsanäytteen antaneet sekä poistumislupaehtojen rikkomisen törkeämpi tapaus. Saadun tiedon mukaan yhteenkään päätökseen ei ollut haettu oikaisua aluejohtajalta.

Kurinpitorangeistukset olivat sinällään varsin hyvin linjassa Rikosseuraamuslaitoksen kurinpitorangeistuksen määräämisestä antaman ohjeen (3/004/2014) kanssa ja vastasivat sen mukaisia keskimääräisiä seuraamuksia kyseisistä järjestysrikkomuksista. Ohjeen mukaan vangin siirto suljettuun vankilaan tulee kohtuuden mukaan ottaa huomioon kurinpitorangeistusta määrättäessä. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että kurinpitorangeistusta määrättäessä ei ole huomioitu kyseistä asiaa. Kurinpitopäätöksen perusteluista ei myöskään ilmene, että kyseinen asia olisi huomioitu kurinpitorangeistusta määrättäessä.

Vankeuslain 15 luvun 16 §:n mukaan kurinpitorangeistuksesta päättää vankilan johtaja. Tapauksista kolmessa (4-6/2018/Lav) päätöksentekijäksi oli merkitty apulaisjohtaja. Apulaisjohtajalla on toimivalta tehdä päätös ainoastaan silloin, kun hän toimii asiassa johtajan sijaisena. Tällaisissa tapauksissa päätöksestä tulisi ilmetä, että apulaisjohtaja on toiminut päätöstä tehdessään johtajan sijaisena, jos tilanne on ollut näin.

Valvotun koevapauden peruuttamista koskevat päätökset

Tarkastuksella käytiin läpi valvotun koevapauden peruuttamista koskevat päätökset ajalta 1.2.–1.5.2018, joita oli yhteensä kaksi. Molemmissa tapauksessa valvottuun koevapauteen sijoitettu oli syyllistynyt päihitteettömyysvelvollisuuden rikkomiseen ja toisessa tapauksessa lisäksi myös mm. liikkumisrajoitusten rikkomiseen. Saadun tiedon mukaan yhteenkään päätökseen ei ollut haettu oikaisua aluejohtajalta.

Päätösten perusteet ovat olleet sellaiset, että niiden perusteella on ollut mahdollista peruuttaa valvottu koevapaus.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 32 §:n mukaan vankilan johtaja päättää valvotun koevapauden peruuttamisesta. Toisessa tapauksissa (2/2018/Lav) päätöksentekijäksi oli merkitty apulaisjohtaja. Tältä osin viitataan siihen, mitä edellä on todettu asiasta kurinpitopäätösten kohdalla.

Tarkastushavainnot

Tarkastuksella saatiin hyvä ja myönteinen kuva vankilan toiminnasta ja vankien olosuhteista.

Tarkastushavainnot epäkohdista eivät kohdistuneet vankien kohtelun kannalta erityisen merkittäviin asioihin. Tarkastushavainnot epäkohdista kohdistuivat seuraaviin asioihin:

- Rikosseuraamuskesimiehen toimivaltaa ei ole järjestetty virka-ajan ulkopuolelle
- Asuinosaston kansiossa on vankeuslain vanhentunut versio
- Päihdevalvontatilan seinällä olevan ohjeen tiedot menettelytavasta virtsatestiä otettaessa
- Matkapuhelimen päätöslomakkeessa on virheellinen viittaus kurinpitouhan perusteeseen
- Tulo-oppaan virheelliset tiedot maksettavan ruokarahan määrästä
- Tulo-oppaasta tai muistakaan asiakirjoista ei ilmene, että vangit valmistavat itse arkipäivisin päivällisen sekä siitä heille maksettavasta korvauksesta, ellei vankila hanki aterioiden raaka-aineita. Sama huomio koskee myös vankien iltapalan järjestämistä.
- Tulo-oppaan virheelliset tiedot selliloman edellytyksistä sekä sen tiedot poistumislupa-anomuksen jättämisen ajankohdasta
- Järjestyssäännön ja tulo-oppaan kääntäminen englanniksi
- Kurinpitopäätöksen ja valvotun koevapauden peruutuspäätöksen tekijästä ja sen merkitsemisestä sekä kurinpitopäätösten perustelemisesta ja suljettuun vankilaan siirtämisen huomioimisesta kurinpitovankila- ja vankilasta määrättäessä.

Toimenpiteet

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen pyytää Laukaan vankilaa sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskusta ilmoittamaan 1.11.2018 mennessä mihin toimenpiteisiin edellä mainitut havainnot ovat antaneet aihetta.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Matti Vartia
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri